

Навчальна програма з позашкільної освіти
художньо-естетичного напрямку
«ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО»
10 років навчання

Автор:

*Вержбицька Ірина Володимирівна,
керівник Зразкового художнього колективу
«Студія образотворчого мистецтва «Бджілка»,
керівник гуртка – методист
Центру творчості дітей та юнацтва «Шевченківець»*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Значне місце у формуванні особистості дитини займає мистецтво, здатне розвивати почуття прекрасного, формувати високі естетичні смаки, вміння розуміти і оцінювати твори мистецтва, пам'ятки історії і архітектури, красу, багатство природи.

Образотворче мистецтво - важливий засіб морального, естетичного виховання дітей, формування художньої культури, загальнолюдських, національних цінностей, гармонійного розвитку особистості.

Програма «Образотворче мистецтво» складена відповідно до частини другої статті 16 Закону України «Про позашкільну освіту» та наказу Міністерства освіти і науки України № 676 від 22.07.2008 «Про затвердження Типових навчальних планів для організації навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах системи Міністерства освіти і науки України».

Програма включає три освітні рівні:

початковий рівень (загальнорозвиваючого спрямування) розрахований 2 роки – 144 год. (4 год./тиждень);

основний рівень (спрямований на розвиток стійких інтересів, задоволення потреб у професійній орієнтації) розрахований на 4 роки навчання перший рік навчання – 144 год.(4 год./тиждень); другий рік навчання – 180 год. (5 год./тиждень); третій – четвертий роки навчання – 216 год. (6 год./тиждень);

вищий рівень – розрахований на 4 роки навчання – перший - другий роки навчання – 216 год. (6 год./тиждень), третій – четвертий роки – 324 год. (9 год./тиждень).

Переведення учнів у навчальні групи наступних років здійснюється за наказом керівника позашкільного навчального закладу за умови засвоєння вихованцями програмових вимог попереднього року навчання.

В основу програми покладені **принципи:**

єдності загальнолюдського та національного змісту образотворчої освіти з пріоритетністю національного;

взаємодії компонентів соціального досвіду людини;

неперервності і наступності завдань і змісту образотворчої освіти;

варіативності – націленості змісту програми на творчість педагога, його професійну компетентність, здатність самостійно застосовувати орієнтовний матеріал і, в разі необхідності, змінювати його в межах запропонованої структури;

поліхудожності, що реалізується через встановлення об'єктивно існуючих зв'язків образотворчого та іншими видами мистецтва.

Мета навчальної програми полягає в особистісному розвитку дітей та учнівської молоді, збагаченні їх емоційно-естетичного досвіду під час сприймання навколишнього світу і художньо-практичній діяльності, інтерпретації та оцінювання творів образотворчого мистецтва, а також у формуванні ціннісних орієнтирів, потреби в творчій самореалізації та духовно-естетичному самовдосконаленні, професійному самовизначенні.

Основні завдання:

- формування культури людських почуттів, як найсильніших – любові, доброти, милосердя через сприймання творів мистецтва, так і найспецифічніших: почуття кольору, лінії, ритму, композиції, колориту та ін., безпосередньо у мистецькій діяльності;
- розвиток асоціативно-образного та просторового мислення, уяви, фантазії, пам'яті, художнього смаку і творчих здібностей;
- опанування вміннями та навичками в образотворчій діяльності; формування художньо-практичної компетентності; готовності використовувати отриманий досвід у самостійній творчій роботі;
- формування здатності сприймати, інтерпретувати та характеризувати твори образотворчого мистецтва, висловлювати особистісне ставлення до них, аргументуючи власні думки, судження, оцінки;
- формування уявлень про сутність, види та жанри образотворчого мистецтва, особливості художньо-образної мови, засвоєння основних художніх прийомів і закономірностей та відповідної термінології;

- виховання духовних та моральних ціннісних орієнтирів у сфері образотворчого мистецтва, інтересів, смаків, потреб в творчості; національно-патріотичної свідомості та активної життєвої позиції;
- розуміння зв'язків образотворчого мистецтва з іншими видами мистецтва, з природним і культурним середовищем життєдіяльності людини.

Умовою успішної реалізації завдань програми є:

- залучення учнів до розуміння змісту та сутності мистецтва шляхом особистісно-емоційного сприйняття художньої інформації;
- керування художньо-творчим розвитком дітей з урахуванням вікових, індивідуальних, національних, культурних, регіональних особливостей і традицій;
- навчання дітей мови мистецтва і формування навичок практичної роботи винятково в художньо-образному ключі;
- забезпечення задоволення від художньої праці шляхом емоційного зацікавлення нею.

Виходячи з рівня знань, необхідних для досконалого освоєння навичок роботи з відповідними інструментами й художніми матеріалами, в гуртку займаються діти та учнівська молодь віком від 6 до 18 років.

Кількісний склад навчальної групи 12–15 вихованців.

Програма передбачає такі основні *види художньої діяльності* учнів на заняттях: сприймання (естетичне сприймання дійсності, сприймання мистецтва); практична художня діяльність (творча, репродуктивно-творча).

Основною формою організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності є групові та індивідуальні заняття, які проводяться з використанням інноваційних методик, таких як взаємонавчання вихованців, творчого заліку, творчого звіту, виставок, конкурсів, екскурсій, імпровізацій тощо.

Заняття образотворчим мистецтвом організуються за *законами мистецтва*, що передбачає:

- а) нестереотипність, структурну різноманітність, структурну режисуру;
- б) залучення дітей до співпереживання, створення відповідного щодо теми заняття емоційного настрою, чому сприятиме включення до сценарію заняття ігрових, казкових моментів, використання інших видів мистецтв (художнього слова, музики, елементів театрального дійства, кіно фрагментів);

в) наявність трьох основних структурних елементів заняття (відповідно до законів будь-якої художньої творчості): сприйняття, формування творчого задуму, його посилення творча реалізація.

Методами опрацювання навчального матеріалу є:

- словесні: бесіда, розповідь-пояснення, мистецтвознавча розповідь, дискусія, інструктаж;
- наочні: метод ілюстрацій, метод демонстрацій;
- практичні (пробні вправи, тренувальні вправи, індивідуальні та творчі завдання);
- репродуктивні (відтворювальні вправи);
- частково-пошукові (виконання за зразком, під керівництвом педагога);
- дослідницькі (пошук матеріалів для виробів, інформації для повідомлення, зразків для роботи, власні спостереження);
- пояснювально-ілюстративні (демонстрація наочного навчання, організація сприймання, спостереження);
- самостійної роботи;
- методи стимулювання навчальної діяльності;
- методи формування пізнавального інтересу (пізнавальні ігри, навчальні дискусії, створення ситуації успіху);
- контролю і самоконтролю;
- інноваційні (порівняльний аналіз, моделювання кінцевого очікуваного результату, метод проблемних та експериментальних ситуацій, колективна творча діяльність);
- педагогічні технології (співробітництво, створення ситуації успіху, колективного творчого виконання).

Залежно від рівня навчання програма передбачає варіативність методів і форм навчання.

Для оцінки результативності навчальних занять застосовуються діагностичний, поточний і підсумковий ***види контролю*** (анкетування, опитування, співбесіди з учнями і батьками, поточні, тестові та творчі завдання, тематичні та персональні виставки творчих робіт).

Основними напрямками роботи є графіка, живопис, декоративно-ужиткове мистецтво, скульптура, а також необхідні для творчої діяльності дисципліни: композиція та основи образотворчої грамоти.

Малювання з натури є складним процесом, в якому органічно зливаються воєдино навчально-пізнавальні, творчі цілі і завдання. Малюнок є зображенням об'ємно-просторової форми. Таке зображення досягається за допомогою навиків, вироблених в ході попередніх вправ по освоєнню технічних прийомів роботи олівцем, розвитку зорово-рухових координації, пошукам практичних шляхів зображення форми усередині площини і т.д. Малювання з натури необхідно почати з вивчення закономірностей,

засвоєння яких допоможе справитися з виниклими труднощами. Знайомство з правилами перспективи означає оволодіння основами малювання з натури.

Найважливішим завданням всіх видів декоративно-ужиткового мистецтва є розширення і поглиблення знань та уявлень дітей про прекрасне; виховання уміння бачити, відчувати і розуміти прекрасне. Під час занять декоративно – ужитковою діяльністю в дітей виховується емоційно-естетичне ставлення не тільки до предметів і явищ навколишнього середовища, але і до витворів декоративно-прикладного мистецтва, розвивається їх творча активність. Діти вчать складати візерунки, пізнають закони композиції, продовжують оволодівати навичками роботи з фарбами, вивчають народну творчість, знайомляться з основами художнього конструювання, що привчає дітей до активної творчої діяльності.

На заняттях зі *скульптури* дітям прищеплюється інтерес до скульптури, як формообразотворення, розширюється їх уявлення про цей вид образотворчого мистецтва в цілому, надаються теоретичні та практичні знання. З перших занять основна увага спрямовується на оточуючу дійсність, на природу. У роботі з натури вихованців усіх вікових груп з самого початку слід виховувати здатність не механічно відтворювати модель, а свідомо її будувати, відповідно розміщуючи ціле і деталі. Слід заохочувати учнів до складання власних ескізів, давати пояснення по ходу ліплення моделі, вимагаючи від вихованця компактності і конструктивної ясності у композиції.

Композиція дає вихованцям можливість навчитися передавати свої ідеї та уявлення засобами образотворчого мистецтва, вчить їх користуватися графічною мовою для створення художніх образів. Бажано провести попередню бесіду, використовуючи уривки з літературних творів, показати приклади з творчості художників. В окремих випадках можуть бути організовані екскурсії.

Основи образотворчої грамоти – активний засіб розвитку художньої культури вихованців, що сприяє залученню їх до розуміння змісту та сутності мистецтва, також сприяє їх естетичному розвитку, прищеплює інтерес і любов до мистецтва, виховує самостійність судження при оцінюванні творів. Педагогу необхідно навчати студійців естетичному сприйманню дійсності (вміння бачити, емоційно відгукуватися та усвідомлювати красу, естетичні якості різноманітних явищ і об'єктів довкілля) та сприйманню мистецтва (формування навичок сприймання й оцінки художнього образу в творах образотворчого мистецтва). Вихованці вчать не тільки розкривати зміст твору мистецтва, а й аналізувати його

художні особливості, вміння розпізнавати засоби художньої виразності творів мистецтва.

З метою розвитку та підтримки обдарованих та талановитих вихованців, здобуття ними практичних навичок і для задоволення їхніх потреб у професійному самовизначенні програма передбачає індивідуальне навчання. Кількісний склад груп, у яких проводиться індивідуальне навчання, становить від одного до п'яти учнів (згідно наказу Міністерства освіти і науки від 11.08.2004 № 651 «Про затвердження Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки № 1123 (з1322-08) від 10.12.2008).

Теми та розподіл годин навчально – тематичного плану вказано орієнтовно. За необхідності в установленому порядку керівник гуртка може внести зміни до кількості годин у межах кожного змістовного розділу. Враховуючи інтереси вихованців, їх кількість у групі, стан матеріально – технічного забезпечення, керівник гуртка може змінювати кількість теоретичних і практичних занять (залежно від того, як швидко та якісно вихованці набувають практичних навичок), а також самостійно обирати один або кілька напрямів роботи гуртків основного та вищого рівнів, враховуючи обсяг часу, що передбачений типовими навчальними планами.

Початковий рівень, перший-другий рік навчання НАВЧАЛЬНО - ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1	Вступ	1	3	4
2	Малювання з натури та за уявою	6	22	28
3	Основи композиції	8	20	28
4	Декоративно-ужиткова діяльність	6	22	28
5.	Основи скульптури	6	22	28
6.	Основи образотворчої грамоти	6	10	16
7.	Екскурсії, свята, конкурси, виставки	-	10	10
8.	Підсумок	-	2	2
Разом		33	111	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (4 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Ознайомлення з історією гуртка, позашкільної установи. Правила поведінки в колективі. Зовнішній вигляд вихованців. Дотримання правил техніки безпеки. Організаційні питання

Практична частина. Композиція на тему «Правила дорожньої безпеки», «Я зразковий пішохід».

2. Малювання з натури та за уявою (28 год.)

Теоретична частина. Аналіз форми предметів. Спільне та відмінне в них. Спостереження з натури. Порівняння натури з її зображенням. Метод побудови форми (загальний розмір, поділ на частини, уточнення форми).

Практична частина. Малювання квітів, овочів; листя різних форм, різного забарвлення; тварин (собака, кіт, кінь); дерев різних порід; птахів (синиця, півень, сова).

3. Основи композиції (28 год.)

Теоретична частина. Основи композиції. Логічна будова просторового зображення. Елементарні закони і засоби перспективного зображення. Кольорознавство. Сполучення кольорів. Розробка змісту кожної теми, оцінка образів.

Практична частина. Малювання по пам'яті на основі спостережень на тему: «Осінь золота», «Весна», «Різдво», «У парку», «Мій двір», «Новорічні свята» тощо; за уявою: «Історичні події», «Космічні фантазії», «Космічні мандри», «Світ моїх захоплень», «Історичні нариси»; ілюстрування українських казок та дитячих оповідань.

4. Декоративно-ужиткова діяльність (28 год.)

Теоретична частина. Поняття декоративно-ужиткового мистецтва. Зразки художньої народної творчості. Значення кольору. Композиція і візерунок. Стилізація. Засоби зображення.

Практична частина. Малювання закладки (орнамент у стрічці); квітів та листя (орнамент у колі); декоративного букету; розпис сорочки за народними мотивами; листівок до свят.

5. Основи скульптури (28 год.)

Теоретична частина. Елементарне вивчення форм. Пропорційні порівняння предметів, взаємовідношення, їх характер, колір, розмір.

Практична частина. Матеріали та інструменти скульптора. Ліплення овочів, фруктів, фігур тварин. Ліплення складових елементів до композицій на теми: «Зоопарк», «Сільське подвір'я» та ін. Складання композиції з виготовлених елементів.

6. Основи образотворчої грамоти (16 год.)

Теоретична частина. Українське образотворче мистецтво, як частина світової та національної культури. Види образотворчого мистецтва (живопис, графіка, скульптура, архітектура, декоративно-ужиткове мистецтво та дизайн). Жанри образотворчого мистецтва (портрет, пейзаж, натюрморт, історичний, батальний, побутовий тощо).

Декоративний образ як сприйняття краси в побуті. Відображення міфологічного світобачення в орнаментах, образах символів. Трипільська культура. Мистецтво слов'ян-язичників.

Практична частина. Вивчення кращих зразків образотворчого мистецтва.

Ознайомлення зі зразками трипільської культури та слов'ян-язичників. Робота з історичними джерелами.

7. Екскурсії, свята, конкурси, виставки (10 год.)

Відвідування краєзнавчих та історичних музеїв, тематичних та художніх виставок. Участь в творчих конкурсах. Творчі зустрічі з художниками та народними майстрами. Підготовка та проведення виставок робіт вихованців.

8. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків. Виставка найкращих дитячих робіт за навчальний рік.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці (учні, слухачі) мають знати:

- правила застосування художніх матеріалів та приладів;
- прийоми втілення образів у художній формі;
- послідовність виконання малюнку;
- значення на малюнку лінії горизонту;

- загальні пропорції фігури та положення тіла під час руху;
- поняття «композиція». «візерунок», «стилізація»;
- елементарне про скульптуру та її види;
- види та жанри образотворчого мистецтва;
- основи декоративно-ужиткового мистецтва.
- елементарні закони і засоби перспективного зображення;
- методи побудови форми;
- загальні пропорції фігури та положення тіла людини під час нескладного руху;
- кольори та кольорові сполучення;
- основи композиції та різноманітні засоби зображення;

Вихованці (учні, слухачі) мають вміти:

- спостерігати натуру;
- аналізувати форму предметів, помічати спільне і відмінне в них;
- визначати композиційне рішення;
- робити ескіз для наступної тематичної композиції;
- робити пропорційні порівняння предметів у скульптурі;
- аналізувати твори образотворчого мистецтва.

Вихованці (учні, слухачі) мають набути досвід:

- аналізу форм предметів;
- логічної побудови просторового зображення;
- передачі перспективи;
- втілення образів у художній формі;
- складання скульптурної композиції з виготовлених елементів;
- аналізу творів образотворчого мистецтва.
- пропорційного порівняння предметів, взаємовідношення, їх характер, колір, розмір.

**Основний рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1	Вступ	1	3	4
2	Графіка	10	14	24
3	Живопис	10	14	24

4	Композиція	10	14	24
5	Декоративно-ужиткова діяльність	10	10	20
6	Скульптура	6	14	20
7	Основи образотворчої грамоти.	8	8	16
8	Експерсії, конкурси, виставки, фестивалі	-	10	10
9	Підсумок	-	2	2
Разом		55	89	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (4 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Зовнішній вигляд вихованців. Дотримання правил техніки безпеки. Організаційні питання.

Практична частина. Малюнок на тему: «Пожежна безпека».

2. Графіка (24 год.)

Теоретична частина. Складові перспективної побудови малюнку. Послідовність виконання. Допоміжні лінії. Аналіз та порівняння форм. Світлотінь. Рефлекс.

Практична частина. Малювання рослинних форм з натури; відкритих вікон, паркових огорож, кіосків (за спостереженням так з натури); окремих об'ємних предметів; нескладний пейзаж з натури.

3. Живопис (24 год.)

Теоретична частина. Основи кольорознавства: кольори та відтінки, кольорове коло, локальний колір, кольорові рефлекси, сполучені кольори. Виявлення об'єму в живописі.

Практична частина. Малювання природних форм; нескладних натюрмортів з предметів вжитку; фігур людей в статичному положенні.

4. Композиція (24 год.)

Теоретична частина. Закони композиції. Визначення композиційного центру. Порівняльні розміри предметів.

Практична частина. Малювання композицій на тему: «Пори року»,

«Природа потребує допомоги», «Космічні мандри», «У цирку», «Світ дитинства», «Новий рік»; композицій історичної тематики; ілюстрування художніх творів.

5. Декоративно-ужиткова діяльність (20 год.)

Теоретична частина. Знайомство зі зразками народного мистецтва. Особливості побудови візерунків. Засоби зображення. Ритм. Витинанка.

Практична частина. Виконання вправ по стилізації природніх форм для виготовлення витинанок; виконання декоративних композицій; виготовлення святкових витинанок.

6. Скульптура (20 год.)

Теоретична частина. Декоративний тематичний рельєф. Заповнення площини. Розподіл мас на площині.

Практична частина. Ліплення рельєфу та круглої скульптури на тему: «Флора».

7. Основи образотворчої грамоти (16 год.)

Теоретична частина. Античність – колыска європейської цивілізації. Культура скіфської доби. Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва.

Практична частина. Віртуальні екскурсії до світових музеїв образотворчого мистецтва.

8. Екскурсії, конкурси, виставки, фестивалі (10 год.)

Відвідування краєзнавчих та історичних музеїв, тематичних та художніх виставок. Участь в творчих конкурсах. Творчі зустрічі з художниками та народними майстрами. Підготовка та проведення виставок робіт вихованців.

9. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків. Виставка найкращих дитячих робіт за навчальний рік.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці (учні, слухачі) мають знати:

- складові перспективної побудови;
- закони світлотіні та поняття про рефлекс;

- поняття «кольори та відтінки», «кольорове коло», «локальний колір», «сполучені кольори»;
- закони композиції;
- характерні особливості побудови візерунків різних стилів;
- основні відомості про античне мистецтво, видатних митців цього періоду та їх твори.

Вихованці (учні, слухачі) мають вміти:

- визначати композиційний центр;
- порівнювати розміри предметів;
- виявляти об'єм у живопису;
- робити витинанки на різні теми.

Вихованці (учні, слухачі) мають набути досвід:

- застосування теоретичних знань про різноманітні засоби зображення;
- розподілу мас на площині в скульптурі;
- розробки декоративних композицій;
- аналізу творів образотворчого мистецтва.

**Основний рівень, другий рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1	Вступ	1	2	3
2	Графіка	8	22	30
3	Живопис	8	22	30
4	Композиція	8	22	30
5	Декоративно-ужиткова діяльність	8	17	25
6	Скульптура	8	17	25
7	Основи образотворчої грамоти	10	10	20
8	Експерсії, конкурси, виставки, фестивалі	-	15	15
9	Підсумок	-	2	2
Разом		51	129	180

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Зовнішній вигляд вихованців. Дотримання правил техніки безпеки. Організаційні питання.

Практична частина. Малюнок на тему: «Обережно, вогонь!».

2. Графіка (30 год.)

Теоретична частина. Складові перспективної побудови. Градації світлотіні. Передача об'ємності форм.

Практична частина. Малювання нескладних груп предметів, геометричних тіл; нескладного натюрморту з натури; нескладного архітектурного пейзажу (сільського); замальовки фігури людини.

3. Живопис (30 год.)

Теоретична частина. Кольорознавство. Повітряна перспектива. Об'єм в живописі. Ахроматичні кольори.

Практична частина. Малювання етюдів, пейзажів, натюрмортів ахроматичних; фігур людей в динаміці; нескладного інтер'єру.

4. Композиція (30 год.)

Теоретична частина. Композиція. Рівновага. Симетрія і асиметрія.

Практична частина. Малювання композицій на тему: «Мій улюблений куточок», «Невідомі світи», «Світ спорту», «У зоопарку», «Різдвяні мотиви»; екологічних композицій на тему: «Ми за чисте довкілля»; композицій на історичної тематики; ілюстрування художніх творів.

5. Декоративно-ужиткова діяльність (25 год.)

Теоретична частина. Зразки народного мистецтва. Особливості побудови візерунків у різних місцевостях України. Колір. Ритм.

Практична частина. Малювання декоративних композицій з використанням орнаментальних мотивів різних місцевостей; виготовлення витинанок на теми народного календаря.

6. Скульптура (25 год.)

Теоретична частина. Двоплановий тематичний рельєф. Взаємодії першого і другого планів, співвідношення порожнеч і заповнень.

Практична частина. Ліплення рельєфу та круглої скульптури на тему «Фауна».

7. Основи образотворчої грамоти (20 год.).

Теоретична частина. Мистецтво Візантії. Мистецтво Київської Русі. Пейзаж як жанр образотворчого мистецтва.

Практична частина. Віртуальні екскурсії до світових музеїв образотворчого мистецтва.

8. Екскурсії, конкурси, виставки, фестивалі (15 год.).

Відвідування краєзнавчих та історичних музеїв, тематичних та художніх виставок. Участь в творчих конкурсах. Творчі зустрічі з художниками та народними майстрами. Підготовка та проведення виставок робіт вихованців.

9. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків. Виставка найкращих дитячих робіт за навчальний рік.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці (учні, слухачі) мають знати:

- складові перспективної побудови, градації світлотіні та передачі об'ємності форм;
- основи кольорознавства;
- поняття «повітряна перспектива», «ахроматичні кольори»;
- основні поняття композиції;
- характерні особливості побудови візерунків різних місцевостей;
- мистецтво Візантії, Київської Русі, видатних митців цього періоду та їх твори.

Вихованці (учні, слухачі) мають вміти:

- визначати композиційний центр;
- передати об'єм у графіці;
- виявляти об'єм у живопису;
- розробляти декоративні композиції.

Вихованці (учні, слухачі) мають набути досвід:

- застосування на практиці теоретичних знань про двоплановий тематичний рельєф;
- аналізу творів образотворчого мистецтва на основному рівні.

**Основний рівень, третій – четвертий рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1	Вступ	1	5	6
2	Графіка	14	22	36
3	Живопис	14	22	36
4	Композиція	14	25	39
5	Декоративно-ужиткова діяльність	10	20	30
6	Скульптура	10	20	30
7	Основи образотворчої грамоти	8	16	24
8	Експерсії, конкурси, виставки, фестивалі	-	12	12
9	Підсумок	-	3	3
Разом		71	145	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (6 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Зовнішній вигляд вихованців. Дотримання правил техніки безпеки. Організаційні питання.

Практична частина: Малюнки на тему: «Безпека праці», «Безпека на транспорті».

2. Графіка (36 год.)

Теоретична частина. Складові перспективної побудови малюнку. Передача об'ємності складних форм.

Практична частина. Малювання натюрморту з окремих предметів побуту, натюрморту з 2-3-х предметів побуту; геометричних тіл, тварин в русі, нескладного архітектурного пейзажу (міського); замальовки фігури людини в русі; гіпсового орнаменту; нескладного інтер'єру; пейзажу з природи; фігури людини в інтер'єрі.

3. Живопис (36 год.)

Теоретична частина. Кольорознавство. Холодна та тепла гамма. Контраст.

Практична частина. Малювання етюдів, пейзажів; натюрмортів у холодних та теплих тонах; фігур людей в нескладному інтер'єрі; портретів, нескладного історичного інтер'єру.

4. Композиція (39 год.)

Теоретична частина. Композиція. Формат і величина композиції. Масштабність. Поняття динамічної і статичної. Виділення головного засобом світла. Колір і тон в композиції.

Практична частина. Малювання композицій «Рідне місто у різні пори року», «Космічні горизонти», «Святковий салют», «Колядники»; екологічної композиції «Збережи світ навколо», «Я і довкілля»; композицій на історичну тематику; ілюстрування художніх творів,

5. Декоративно-ужиткова діяльність (30 год.)

Теоретична частина. Основи писанкарства. Стилзація у писанкарстві. Символіка в писанкарстві. Особливості писанок різних місцевостей. Народні майстри писанкарства України.

Практична частина. Малювання великодніх писанок; складання орнаментів із символів писанкарства; декоративні композиції з використанням великодніх мотивів.

6. Скульптура (20 год.)

Теоретична частина. Тематичний рельєф. Взаємодія фігур. Рельєфні композиції з кількох фігур. Ритмічна побудова фігур.

Практична частина. Ліплення тематичних рельєфів на теми: «Спорт», «Наука», «Види мистецтв». Ліплення двофігурних композицій на теми з навколишнього життя.

7. Основи образотворчої грамоти (24 год.)

Теоретична частина. Розвиток європейського образотворчого мистецтва. Романський стиль. Полум'яна готика. Портрет як жанр образотворчого мистецтва.

Образотворче мистецтво епохи Відродження. Українське бароко. Історичний жанр образотворчого мистецтва.

Практична частина. Віртуальні екскурсії до світових музеїв образотворчого мистецтва.

8. Екскурсії, конкурси, виставки, фестивалі (12 год.)

Відвідування краєзнавчих та історичних музеїв, тематичних та художніх виставок. Участь в творчих конкурсах. Творчі зустрічі з художниками та народними майстрами. Підготовка та проведення виставок робіт вихованців.

9. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків. Виставка найкращих дитячих робіт за навчальний рік.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці (учні, слухачі) мають знати:

- складові перспективної побудови, способи передачі об'ємності складних форм;
- основи кольорознавства, кольори холодної та теплої гами;
- основи композиції;
- основи писанкарства;
- європейське мистецтво, видатних митців періоду романського стилю та полум'яної готики, епохи Відродження та українського бароко, видатних митців цих періодів та їх твори;
- закономірності перспективної побудови;
- елементарну пластичну анатомію, побудову фігури людини;
- основні властивості кольорів та їх співвідношення;
- характерні особливості побудови візерунків різних стилів, різних місцевостей, зразки народного мистецтва;
- теорію створення рельєфу, круглої скульптури;
- основи писанкарства, символіку в писанкарстві.

Вихованці (учні, слухачі) мають вміти:

- визначати композиційний центр у натюрморті;
- розробляти стилізовані мотиви для писанкарства;
- творчо складати композиції, розміщуючи об'єкти за смисловими та декоративними вимогами;
- будувати зображення предмета на основі аналізу конструкції об'ємно-пластичної форми;

Вихованці (учні, слухачі) мають набути досвід:

- стилізації у писанкарстві;
- аналізу взаємодії фігур у тематичному рельєфі;
- передачі об'єму в графіці та живопису;
- складання орнаментів із символів писанкарства;
- правильної оцінки явищ навколишнього середовища з точки зору їх естетичної виразності, відбираючи в них головне, суттєве, типове;
- аналізу об'єктів з точки зору їх конструкції, пропорцій, забарвлення та співвідношення об'єктів з іншими предметами;
- аналізу творів образотворчого мистецтва періоду романського стилю та полум'яної готики, епохи Відродження та українського бароко, видатних митців цих періодів та їх твори.

**Вищий рівень, перший – другий рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1	Вступ	1	2	3
2	Графіка	12	33	45
3	Живопис	12	36	48
4	Композиція	12	30	42
5	Декоративно-ужиткова діяльність	4	16	18
6	Скульптура	4	16	18
7	Основи образотворчої грамоти	9	18	27
8	Екскурсії, конкурси, виставки, фестивалі	-	12	12
9	Підсумок	-	3	3
Разом		55	161	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Зовнішній вигляд вихованців. Дотримання правил техніки безпеки. Організаційні питання.

Практична частина. Плакати на тему «Безпека дорожнього руху», «Пожежна безпека».

2 . Графіка (45 год.)

Теоретична частина. Аналіз форми предметів, їх розміщення у просторі. Побудова складної об'ємної форми. Перспектива. Теорія тіней. Світлотінь.

Практична частина. Малювання натюрмортів з 2-3-х предметів, з драпіровкою; гіпсових фрагментів обличчя людини та масок; меблів; анімалістичних малюнків; жанрових замальовок.

3. Живопис (48 год.)

Теоретична частина. Кольорознавство. Кольори та відтінки. Контраст і нюанс. Колорит. Кольорові рефлекси.

Практична частина. Малювання натюрмрту в зближеній гамі та з капітеллю; сучасного та історичного інтер'єру; пейзажів, в тому числі архітектурних.

4. Композиція (42 год.)

Теоретична частина. Композиція. Спостереження за оточуючою дійсністю: характерне і типове. Художній пошук композиції. Образне вирішення. Єдність змісту і форми в композиції. Виразність.

Практична частина. Виконання робіт за темами творчих конкурсів різного рівня; малювання композицій історичної тематики; ілюстрування художніх творів; роботи за темами творчих конкурсів різного рівня; ілюстрування художніх творів.

5. Декоративно-ужиткова діяльність (18 год.)

Теоретична частина. Народне художнє мистецтво. Творчість народних художників. Майстри сучасності. Дизайн. Використання народних мотивів в оформленні приміщень та одягу.

Практична частина. Розробка мотивів для оздоблення українського костюму. Створення художніх композицій з оформлення приміщення.

6. Скульптура (18 год.)

Теоретична частина. Скульптурний портрет. Пропорції обличчя людини. Постановка фігури людини. Пластична виразність. Вагові відношення.

Практична частина. Ліплення маски; портрету. Ліплення фігури людини до пояса та анатомічної фігури.

7. Основи образотворчої грамоти (27 год.)

Теоретична частина. Мистецтво романтизму та реалізму. Російський класицизм. Імпресіонізм та постімпресіонізм.

Мистецтво України XIX століття. Класицизм. Жанри мистецтва у творчості Т. Шевченка.

Практична частина. Віртуальні екскурсії до світових музеїв образотворчого мистецтва.

8. Екскурсії, творчі зустрічі, конкурси, виставки, фестивалі (12 год.)

Відвідування краєзнавчих та історичних музеїв, тематичних та художніх виставок. Участь в творчих конкурсах. Творчі зустрічі з художниками та народними майстрами. Підготовка та проведення виставок робіт вихованців.

9. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків. Виставка найкращих дитячих робіт за навчальний рік.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці (учні, слухачі) мають знати:

- основи техніки живопису і технології художніх матеріалів;
- теоретичні основи перспективи, світлотіні;
- основи композиції, єдність змісту і форми;
- основи кольорознавства;
- пластичну анатомію, будову фігури людини;
- народне художнє мистецтво та творчість народних художників;
- історію розвитку українського мистецтва, видатних митців та їх твори.

Вихованці (учні, слухачі) мають вміти:

- будувати складні об'ємні форми;
- спостерігати оточуючу дійсність, відмічати спільне та відмінне;
- створювати проекти оформлення одягу;
- самостійно вивчати теорію мистецтва.
- застосовувати технічні навички і теоретичні знання з образотворчого мистецтва;
- створювати композиції з оформлення приміщень.

Вихованці (учні, слухачі) мають набути досвід:

- передачі перспективи з використанням теорії тіней;
- аналізу творів образотворчого мистецтва романтизму та реалізму, російського класицизму, імпресіонізму та постімпресіонізму.
- самостійно вивчати теорію мистецтва.

**Вищий рівень, третій і наступні роки навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1	Вступ	1	2	3
2	Графіка	12	48	60
3	Живопис	12	51	63
4	Композиція	12	60	72
5	Декоративно-ужиткова діяльність	6	30	36
6	Скульптура	6	30	36
7	Основи образотворчої грамоти	9	24	33
8	Експерсії, конкурси, виставки, фестивалі	-	18	18
9	Підсумок	-	3	3
Разом		55	269	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Зовнішній вигляд вихованців. Дотримання правил техніки безпеки. Організаційні питання.

Практична частина. Плакати на тему: «Безпека праці», «Безпека життєдіяльності дитини».

2 . Графіка (60 год.)

Теоретична частина. Перспектива. Світлотінь.

Практична частина. Малювання тематичного натюрморту «Наука». «Мистецтво»; архітектурних форм; гіпсової голови та гіпсової фігури; інтер'єру із введенням фігури людини; складних архітектурних форм; жанрові замальовки.

3. Живопис (63 год.)

Теоретична частина. Кольорознавство. Гармонія.

Практична частина. Малювання натюрморту з відбитком та натюрморту тематичного; інтер'єру за вибором; архітектурних пейзажів з натури.

4. Композиція (72 год.)

Теоретична частина. Композиція. Узагальнення.

Практична частина. Малювання композицій на сучасні та історичні теми; роботи за темами творчих конкурсів різного рівня; ілюстрування художніх творів.

5. Декоративно-ужиткова діяльність (36 год.)

Теоретична частина. Декоративно-ужиткового мистецтво. Узагальнення.

Практична частина. Створення композицій з використанням декоративних технік та за власним задумом.

6. Скульптура (36 год.)

Теоретична частина. Скульптурний портрет та його різновиди.

Практична частина. Ліплення портрету з натури. Ліплення скульптурної композиції за задумом автора.

7. Основи образотворчої грамоти (33 год.)

Теоретична частина. Модернізм. Авангард (фонізм, експресіонізм, кубізм, футуризм, сюрреалізм, абстракціонізм). Формалізм.

Сучасне образотворче мистецтво. Поставангард (поп-арт, нео-арт, ньюей, гіперреалізм, соц.-арт та ін.). Мистецтво архітектури та технічний дизайн. Синтез мистецтв.

Практична частина. Віртуальні екскурсії до світових музеїв образотворчого мистецтва.

8. Екскурсії, творчі зустрічі, конкурси, виставки, фестивалі (18 год.)

Відвідування краєзнавчих та історичних музеїв, тематичних та художніх виставок. Участь в творчих конкурсах. Творчі зустрічі з художниками та народними майстрами. Підготовка та проведення виставок робіт вихованців.

9. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків. Виставка найкращих дитячих робіт за навчальний рік.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці (учні, слухачі) мають знати:

- теоретичні основи перспективи, світлотіні;
- теоретичні основи скульптурного портрету та його різновидів;
- основи кольорознавства, гармонії;
- пластичну анатомію, будову тіла людини;
- творчість народних художників;
- історію розвитку сучасного мистецтва, видатних митців та їх твори;
- мають уявлення про мистецтво архітектури та технічний дизайн;
- зміст понять «натура та її форма», «матеріальність – фактура – колір», «конкретні умови освітлення», «пластична виразність», «вагові відношення»;
- основи перспективи,
- теорію тіней,
- основи техніки живопису і технології художніх матеріалів;
- історію мистецтва архітектури та технічного дизайну.

Вихованці (учні, слухачі) мають вміти:

- створювати композиції з використанням декоративних технік;
- самостійно вивчати теорію мистецтва;
- володіти технічними навичками і теоретичними знаннями з образотворчого мистецтва;
- активно сприймати оточуючу дійсність, свідомо обираючи засоби виявлення замислу у певній формі, кольорах та композиційній побудові;
- створювати композиції з оформлення приміщень.

Вихованці (учні, слухачі) мають набути досвід:

- аналізу творів образотворчого мистецтва;
- самостійного вивчення теорії мистецтва;
- створення жанрової композиції;
- створення скульптурного портрету;
- активного сприймання оточуючої дійсності;
- свідомого вибору засобів виявлення замислу у певній формі, кольорах та композиційній побудові.

ОРІЄНТОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Найменування обладнання	Кількість
1.	Мольберти, етюдники	15 шт
2.	Шафи для збереження матеріалів та дитячих робіт	4 шт
3.	Столи та стільці	10/20 шт
4.	Станки для скульптури	2
5.	Ілюстраційні посібники: <ul style="list-style-type: none">- Великие художники». Журнал. - Изд. ООО «Иглмосс Юкрейн», 2003;- «Галерея искусств». Популярный журнал о творчестве мастеров изобразительного искусства - ТОВ «Новий друк», 2006;- «Живопись из собрания Государственной Третьяковской галереи». Научно-популярное издание. Альбом – «ОСТЕЗЕ-друк», Росток, 1987	1 комплект 1 комплект 1 комплект
6.	Гіпсові фігури геометричних тіл (куби, муляжі,	1 комплект
7.	Гіпсові голови	3 шт
8.	Гіпсові розетки	2 шт
9.	Гіпсові частини обличчя	1 комплект

10.	Предмети побуту для постановки натюрмортів	20 шт
11.	Муляжі овочем та фруктів	3 набори
12.	Переносні лампи освітлення	3 шт
13.	Картон, папір (білий та кольоровий)	15 комплектів
14.	Пластилін, глина	15 наборів
15.	Олівці, пензлі, стеки	15 наборів
16.	Фарби: - гуаш художня або майстер-клас; - акварель; - анілінові; - темпера різних кольорів	15 наборів 15 наборів 15 наборів 15 наборів
17.	Фломастери	15 наборів
18.	Туш	10 флаконів
19.	Пастель	15 наборів
20.	Ножиці	15 шт
21.	Клей ПВА	250 мл
22.	Таблиці з образотворчого мистецтва: - таблиці побудови зображення на площині; - таблиці повітряної та лінійної перспективи тощо	1 комплект
23.	Репродукції картин класиків	1 комплект
24.	Репродукції картин сучасних художників	1 комплект

ЛІТЕРАТУРА

1. Авторські уроки з образотворчого (візуального) мистецтва в 5-7 класах: Посібник для вчителя: У 2 ч. Ч. 1 / Упоряд. Ж.С. Марчук, О.В. Ночвінова. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2005. – 368 с. – (На допомогу вчителю).
2. Авторські уроки з образотворчого (візуального) мистецтва в 5-7 класах: Посібник для вчителя: У 2 ч. Ч. 2 / Упоряд. Ж.С. Марчук, О.В. Ночвінова. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2005. – 368 с. – (На допомогу вчителю).
3. «Великие художники». Журнал. - Изд. ООО «Иглмосс Юкрейн», 2003.
4. «Галерея искусств». Популярный журнал о творчестве мастеров изобразительного искусства - ТОВ «Новий друк», 2006.
5. «Живопись из собрания Государственной Третьяковской галереи». Научно-популярное издание. Альбом – «ОСТЕЗЕ-друк», Росток, 1987.

6. Збірник навчальних програм гуртків, студій і творчих об'єднань позашкільних навчальних закладів Київської області / за заг. ред. Т.В. Нестерук. – Біла Церква: КОПОПК, 2004.-Ч. I. – 188 с.
7. Збірник програм гуртків, студій і творчих об'єднань Кіровоградського обласного Центру дитячої та юнацької творчості. Частина I /Заг. ред. В.О. Бойчук. – Кіровоград: «Імекс-ЛТД», 2003. – 282 с.
8. Комаровська О.А., Руденко І.В. Орієнтовне календарне планування уроків за програмою «Мистецтво». 6-8 класи./ Книга для вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу. - Харків: ПП «Торсінг плюс», 2006. – с.730-768.-0,7
9. Комаровська О.А., Руденко І.В. Орієнтовне календарне планування уроків за програмою «Мистецтво». 7 клас./ Книга для вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу. - Харків: ПП „Торсінг плюс”, 2006. – с.747-761.-0,7
10. Комаровська О.А., Руденко І.В. Орієнтовне календарне планування уроків за програмою «Мистецтво». 8 клас./ Книга для вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу. - Харків: ПП „Торсінг плюс”, 2006. – с.762-768.-0,7
11. Масол Л.М., Гайдамака О.В., Калініченко О.В. Мистецтво: Підручник 5 клас/За заг. ред. Л.М.Масол .- К.: Промінь, 2006.-160с., іл...-13,0.
12. Масол Л.М., Гайдамака О.В., Калініченко О.В. Мистецтво: Підручник 6 клас/За заг. ред. Л.М.Масол .- К.: Промінь, 2006.-208с., іл...-16,0.
13. Масол Л.М., Е.В. Белкіна, Оніщенко О., Очеретяна Н., Рагозіна В. Мистецтво: Програма 1-4 класи // Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. – К.: Поч.. школа, 2006. – с. 304-343. - 2,0І.
14. Масол Л.М., О.В. Гайдамака, Е.В. Белкіна, О.В. Калініченко, І.В. Руденко. Методика навчання мистецтва у початкової школі: Посібник для вчителів. – Х.: Веста: Вид-во „Ранок”, 2006. – 256 с. – 16,0.
15. Полякова Г.А. та ін. Образотворче мистецтво, 1-7 класи: теорія навчання, календарно-тематичне планування, основні поняття з образотворчого мистецтва: Навчально-методичний посібник для вчителів. – Харків: «Скорпіон», 2001.–160 с.
16. Програми з профільних предметів для спеціалізованих загальноосвітніх шкіл художнього профілю / Упоряд. О.В.Корнілова, О.В.Гайдамака, - Х.: Видавництво «Ранок», 2009.-256 с.
17. Програми з профільних предметів для спеціалізованих шкіл музичного профілю / Упоряд. О. В. Корнілова, О.В. Гайдамака. –Х.: Видавництво «Ранок», 2009. – 256 с.

18. Програми факультативних курсів за вибором для спеціалізованих шкіл художнього профілю / Упоряд. О. В. Корнілова, О.В. Гайдамака. –Х.: Видавництво «Ранок», 2009. – 240 с.
19. Програми факультативних курсів та курсів за вибором для спеціалізованих загальноосвітніх шкіл художнього профілю /Упоряд. О.В. Корнілова, О.В.Гайдамака, - Х.: Видавництво «Ранок», 2009.-240 с.
20. «Художня культура». Навчальний посібник для учителів ЗНЗ. Матеріали для проведення уроків предмета «Художня культура». 9 клас. – Львів «ВД Артклас», 2009. – іл.
21. Чарівний пензлик. Книга для вчителя: Авторські уроки з образотворчого (візуального) мистецтва в 5-7 класах: Посібник для вчителя: У 2 ч. Ч. 2 / Упоряд. Ж.С. Марчук, О.В. Ночвінова. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2005. – 192 с.
22. Ю.Руденко «Основи сучасного українського виховання», К. «Видавництво імені Олени Теліги», 2003.